

AVRUPA'DA YAŞAYAN TÜRKLERİN TÜRK TELEVİZYON YAYINLARI ve TÜRKÇE ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ

Kayhan İNAN*
Hatice VARGELEN**

ÖZ

Almanya'da 1964 yılından itibaren göçmenlerin ana dillerinde yayınlar yapılmaya başlanmıştır. Bu yayınlar, 1980'lerin artmış ve çeşitlenmiştir. Özellikle 1990'lı yıllardan itibaren özel televizyon kanallarının yayın hayatına başlaması ile birlikte çok seslilik ilkesinin egemen olduğu bir döneme geçilmiştir. Avrupa'da yaşayan göçmen Türklere televizyon aracılığı ile uzatılan el, Türk toplumu içinde yankı bulmuş ve bir arz talep ilişkisi oluşturacak şekilde her kuşaktan insanın Türkçe işitme ve Türkiye'den haber alma ihtiyacını karşılamaya başlamıştır.

Bu araştırmada kendi dilleri ve kültürlerini yaşatma ve Türkiye ile olan bağlarını sürdürme açısından önemli yer tuttuğu düşünülen Türkçe televizyon yayınları ve Türkçe hakkında, Avrupalı Türklerin görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bir tür olgu bilim araştırması olan çalışma kapsamında uzman görüşü ve ilgili alanyazın göz önünde bulundurularak yarı yapılandırılmış görüşme formları hazırlanmıştır. Çalışma grubunun amaçsal örnekleme ile belirlendiği araştırmada Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde yaşayan 38 Türk göçmen ile görüşülmüş ve bu görüşmelerin içerikleri analiz edilmiştir. Böylece Türk televizyon kanallarının ana dili olarak Türkçe ediniminde ve Türk kültürünün geleceğe aktarılmasına ilişkin rolünün belirlenmesine çalışılmıştır. Beş tema etrafında toplanan bulgular ışığında Türkçenin ve Türk kültürünün geleceğe aktarılmasında Türkçe televizyon kanallarının katkısını yadsınmamakla birlikte daha nitelikli programların hazırlanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, televizyon, göçmen, ana dili, kültür

* GÜ GEF Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, kayhaninan@gazi.edu.tr

** GÜ GEF Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, haticevargelen@hotmail.com

THE VIEWS OF TURKISH PEOPLE LIVING IN EUROPE ON TURKISH LANGUAGE AND TURKISH TELEVISION BROADCASTING

ABSTRACT

In Germany, broadcasts have started to be in the native language of immigrants from 1964 onwards. These broadcasts increased and varied in 1980s. Especially since the 1990s, a new era dominated by the principle of polyphony has begun with the start of private TV channels' broadcasts. The aid through television to the Turkish immigrant people living in Europe had a tremendous impact in Turkish society, and started to meet the needs of people of all generations which is hearing Turkish as to create a supply-demand relationship and the needs of getting news from Turkey. This study aimed to reveal the views of European Turkish people on Turkish language and Turkish television broadcasts which are thought to be significant in terms of maintaining their own language and culture as well as maintaining the links with Turkey. Semi-structured interviews were prepared considering the related literature and experts' opinions in the scope of this research which is a kind of case study.

In this research, the study group has been determined by purposeful sampling, and 38 Turkish immigrants living in various European countries were interviewed and the content of these interviews were analyzed. Thus, the role of Turkish television channels on the acquisition of Turkish as a native language and on Turkish culture transmission to the future was tried to be identified. In light of the findings gathered around five themes, it has been found out that the contribution of the Turkish television channel for transmitting Turkish culture cannot be ignored and along with this finding, it is also obtained that more qualified programs need to be prepared.

Key Words: Turkish, television, immigrant, native language, culture

GİRİŞ

Türklerin Avrupa'ya ilk olarak misafir işçi olarak gitmelerinin üzerinden elli yıl geçmiştir. Bu uzun zaman diliminde başta Almanya olmak üzere pek çok Batı Avrupa ülkesinin iş gücü ihtiyacını karşılayan Türkler, ailelerini de çalıştıkları ülkelere getirerek beklentilerin aksine Türkiye'ye dönmemiştir.

Okuma yazması dahi olmayan ve Türkiye'nin kırsal kesimlerinden Avrupa'ya göç eden Türk işçiler aslında Avrupa'ya kalıcı olmak niyeti ile gitmemişlerdi. Onlar Türkiye'deki yüksek orandaki işsizlik sonucu ailelerini ve ülkelerini bırakarak başta Almanya olmak üzere, Batı Avrupa'nın yolunu tutmuşlardır (Kaya, 2008:149). Zaman içerisinde sayıları artan Avrupalı Türkler, yaşadıkları ülkelere kendi kültürel alışkanlıklarını da taşımıştır. Bu durum, Türklerin kalıcı olacağını ön göremeyen ve buna yönelik insani poli-

tikalar üretmekte zorlanan otoriteler tarafından kabul görmemiş ve bazı sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Aradan geçen elli yıla rağmen Avrupalı Türklerin Türkiye ile olan bağlarını sürdürme eğilimi göstermesi Avrupa’da değişen göç ve kültür politikaları nedeniyle bir sorun olarak algılanmaktadır. Bunun yanında küreselleşme ve çok kültürlülük tartışmaları çevresinde göçmenlere ve yabancılara yönelik tutarsız politikalar özellikle Batı Avrupa’da yaşayan Türkleri kültürel anlamda sıkıştırmaktadır. Bir yandan yabancı kültürlerle kapılarını açan ve çok kültürlülüğü teşvik edici faaliyetler yürüten otoritelerin diğer yandan göçmenlere yönelik baskılama politikaları yürütmesi düşündürücüdür. Bu bağlamda Avrupalı Türkler, dillerini ve kültürlerini aktarma ve sürdürme konusunda açmazda düşmektedir. Bedirhan’a (2009) göre iki dilli ve çok kültürlü bir toplumda yetişen bu bireyler için benlik saygısının gelişimi çok önemlidir. Kendi kültürel benliğini kazanamayanların, başka toplumların değerlerine saygı duymaları, dolayısıyla yaşadıkları toplumla sosyo-kültürel uyum içinde olmaları beklenemez. Sağlıklı bir kültürel kimlik, farklı kültürel değerlere uyum sağlamayı da kolaylaştıracaktır. Aksi takdirde kendine güvenleri zayıf olan topluluklar kendi değerlerine körü körüne sarılarak, yaşadıkları toplumdan uzaklaşır ve içine kapanırlar.

Türkçenin ve Türk kültürünün Avrupa’da doğan ve büyüyen kuşaklara öğretimi konusunda da önemli sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunlar ailelerin ana dili konusunda bilinçsiz ve isteksiz oluşları, Türkiye tarafından gönderilen eğitimcilerin Türkçe ve Türk Kültürü derslerinde yetersizliği, Avrupa ülkelerinin bu konudaki olumsuz tutumları nedeniyle giderek artmaktadır. Bu durum ana dilini ve kültürünü tam olarak edinemeyen, uyum sorunları yaşayan, sosyal ve akademik yeterlikleri düşük, ileri düzeyde dil kayıpları yaşayan bir kuşağın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Belet’e göre (2009:82) bazı Avrupa ülkelerindeki Türk öğrenciler Türkçeyi, sadece aileleriyle ve Türk arkadaşlarıyla iyi iletişim kurmak, derslerde başarılı olmak gibi nedenlerle öğrenmektedir.

Avrupa’da yaşayan Türklerin ana dili olarak Türkçe öğretiminde yaşadığı sorunlarda yukarıda bahsedilen dış faktörler etkili olabildiği gibi dil öğretim sürecinde geleneksel yöntemlerin uygulanması ve çağın gerisinde kalmış öğretim biçimleri de etkili olmaktadır. Türkçe ve Türk kültürü bağlamında Avrupalı Türklerin yaşadığı bu olumsuz durumun aşılmasında televizyon yayıncılığı bir çözüm yolu olarak belirmeye başlamıştır. Televizyon yayıncılığı kolay ulaşılabilirliği ve yarattığı etki nedeniyle bugün kitlelerin vazgeçilmezi durumundadır. Başkan’a göre, televizyon, dil öğretiminde etkili kullanıldığında kitlesel sonuçlar alınabilecek bir iletişim aracıdır. Görme ve işitme duyu organlarını uyaran televizyon öğrenimde kalıcılığı artırmakta ve sürekliliği sağlamaktadır (2006: 86). Televizyon reklamlarıyla öğretim, dil öğrenimde yeni bir yönelim olarak değerlendiren Akpınar’a (2004:200) göre, bugüne kadar kullanılan geleneksel öğretim yöntemlerinden farklı ola-

rak bu yöntem, öğrencilere, gramer yapıları dışında, daha aktif bir düşünme ve iletişim becerisi kazandıracak stratejiler sağlamaktadır. Buradan yola çıkarak, Türkçenin ve Türk kültürünün Avrupalı Türklere ulaşabilmesinde Türkiye'den yapılan uluslararası televizyon yayınlarının bir seçenek olarak belirmeye başladığı söylenebilir.

Türkçenin basın yoluyla Avrupa'daki Türklere ulaşmasının geçmişi, göçün başladığı 1960'ların sonlarına doğru uzanmaktadır. Bu tarihten itibaren yazılı basın, radyo, televizyon vb. araçlar, Avrupa'daki Türk göçmenler ile Türkiye arasında bir köprü vazifesi görmüştür. RTÜK tarafından hazırlanan ve Almanya'da yaşayan Türklerin televizyon izleme eğilimleri ile ilgili rapora göre, hemen hemen bütün hane halkında kablo yayın sistemi bulunmaktadır. Bunun yanında raporda Türk hanelerinde televizyon donanımının teknik açıdan bir hayli yüksek olduğu ve hemen her evde bir televizyon bulunduğu, ayrıca Türk hane halkının % 96'sının günde en az bir saat olmak üzere televizyon seyrettiği belirtilmiştir (2007:12).

Televizyon yayıncılığının sergüzeştine bakıldığında, gelişen teknolojinin getirdiği yeniliklerin ve uydu aracılığıyla yapılan televizyon yayınlarının görsel basın alanında büyük ilerlemeler sağladığı görülmektedir. Özellikle 1990'lı yılların başından itibaren özel televizyon kanallarının yayın hayatına başlaması ile birlikte çok seslilik ilkesinin egemen olduğu bir döneme geçilmiştir. Sınır ötesi televizyon yayınları sayesinde geniş kitlelere aynı anda seslenebilme fırsatı elde edilmiştir. Birbiri ardına açılan ve yayın hayatına başlayan özel kanallar, televizyon yayıncılığı alanına birçok yenilik getirmiştir (Büyükbakkal, 2011: 24).

Göçmenler için 1964'ten beri devlet radyo ve televizyonlarında ana dilde yapılan radyo ve televizyon yayınları vardı. Türkiye'de de Almanya ile eş zamanlı ortaya çıkan uydu ve kablolu yayınların gelmesiyle birlikte, Almanya'da yaşayan Türklere yönelik televizyon yayınları, ana dillerinde yayın yapan televizyonlarla daha genişledi. 1984'te sadece Berlin ile sınırlı bir yayın ağına sahip olan TD1 televizyon kanalını, 1990 yılında kurulan TRT-Int izlemiştir. TRT-Int, kablolu yayın aracılığı ile göçmenlere ulaşmaya çalışmıştır. Özellikle Almanya'da çok geniş bir çalışan ağına sahip olan TRT, yayınlarının bir kısmını Almanya'da hazırlamaya başlamıştır. Takip eden yıllarda Türkiye'de varlık göstermeye başlayan özel kanallar da Avrupa'da yaşayan Türklere yönelik programlar yapmaya başlamış ve Türkiye ve Avrupa için ayrı ayrı yayınlar hazırlamışlardır. Bu kanallar, programlarının Türk Medya Kanunu'na uygun olup olmadıklarını denetleyen "Türkiye Radyo ve Televizyon Üst Kurulu"nun (RTÜK) mevzuatına tabidir (Halm ve Sauer, 2006: 20-21).

Avrupa'da yaşayan Türklere televizyon aracılığı ile uzatılan el, Türk toplumu içinde yankı bulmuş ve bir arz talep ilişkisi oluşturacak şekilde her kuşaktan insanın Türkçe işitme ve Türkiye'den haber alma ihtiyacını karşı-

lamaya başlamış, hatta Türkçeyi televizyondan öğrenen bir kuşağın doğmasını sağlamıştır.

Araştırmanın Amacı

Avrupa’da yerleşik olarak yaşayan Türk sayısı milyonları bulmaktadır. Bu nüfusun çokluğu bazı sorunları doğurmanın yanında, Avrupa ülkelerinde yeni hak taleplerini beraberinde getirmektedir. Bu taleplerin bir kısmı insanın en temel haklarından biri olan ana dilini ve kültürünü öğrenme ve yaşatmadır. Bu çalışma Avrupa’da yaşayan Türklerin kendi dilleri ve kültürlerini yaşatma ve Türkiye ile olan bağlarını sürdürme bağlamında önemli bir yer tutan Türkçe televizyon yayınları ve Türkçe hakkında Avrupalı Türklerin görüşlerini ortaya koymaktır.

Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Türk televizyon kanallarının Türkçe ve Türk kültürü ile olan ilişkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?
2. Televizyon aracılığıyla Türk kültürüne ilişkin unsurların öğrenilmesi ve yaşatılması mümkün müdür? Mümkünse bu nasıl gerçekleşebilir?
3. Türk televizyon kanallarının ana dili olarak Türkçenin edinimine katkıda bulunabileceğini düşünüyor musunuz? Nasıl?
4. Çocukların ve gençlerin ana dili gelişiminde Türk televizyon kanallarının ne gibi bir katkısı olabilir?
5. Türklerin Türk televizyon kanallarına ilişkin beklenti ve önerileriniz nelerdir?

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek’e (2008: 72) göre olgu bilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Bu olgularla günlük yaşantımızda çeşitli biçimlerde karşılaşabiliriz.

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcıların seçilirken gönüllülük esası göz önünde bulundurulmuştur. Bu kapsamda 38 kişi ile görüşülmüştür. Katılımcılara ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Cinsiyet	f	Eğitim	f	Ülke	f	Günlük Televizyon	f	İzlenen Program	f
Kadın	15	Lise	16	Almanya	16	1 saatten az	17	Haber	16
Erkek	23	Lisans	18	Hollanda	8	2-3 saat	18	Dizi	14
		Lisansüstü	11	Çek Cum.	6	4-5 saat	2	Eğlence	7
				Belçika	2	6 ve daha fazla	1	Belgesel	1
				Danimarka	2				
				Fransa	2				
				Avusturya	1				
				Polonya	1				

Amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yönteminin kullanıldığı araştırmada gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, durumlar ve nesnelere oluştuğunda örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimler örnekleme dâhil edilir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2010). Araştırmanın temel dayanağını oluşturan Avrupa’da yaşama ve Türk olma katılımcılardan beklenen en temel özellik olmuştur. Bunun dışında yaş, cinsiyet, eğitim ve ülke durumuna dair herhangi bir sınırlandırmaya gidilmemiştir. Veri toplama sürecinde önceden belirlenen soruların ayrıntılı bir şekilde cevaplanarak kişisel görüş ve yargıların açığa çıkması hedeflenmiştir. Bu amaçla araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. “Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği sahip olduğu belirli düzeyde standartlık ve aynı zamanda esneklik nedeniyle eğitim bilim araştırmalarına daha uygun bir teknik görünümü vermektedir” (Türnüklü, 2000:547)

Veri toplama aracı olarak kullanılan görüşme formunda yer alan soruların oluşturulmasında, dil öğretimi, kültür aktarımı, iletişim, Avrupa’da yaşayan Türkler ile ilgili alanyazın dikkate alınmıştır. Daha sonra oluşturulan açık uçlu sorular ile kişisel bilgiler ile ilgili sorular tek bir formda birleştirilmiştir. Katılımcıların araştırmanın amacına yönelik bilgi sahibi olmaları için formun başına kısa bir açıklama eklenmiştir. Daha sonra katılımcılardan internet ortamına aktarılan görüşme formunu ayrıntılı bir şekilde doldurmaları istenerek cevapların kaydedilmesi sağlanmıştır.

Görüşme formlarının doldurulması ile elde edilen veriler, içerik analizi yapılarak incelenmiştir. İnceleme, iki Türkçe eğitimi uzmanı tarafından gerçekleştirilmiştir. Veriler ilk olarak belirlenen temalar çerçevesinde gruplandırılmış, daha sonra da elde edilen bulgular açıklanarak yorumlanmıştır. Verilerin sunumunda bulgularla ilgili bazı görüşlerden doğrudan alıntı yapılmıştır. Her katılımcıya bir kod verilmiş ve katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntı yapıldığında bu kodlar ile birlikte görüş yazılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde Avrupa’da yaşayan Türklerin, Türk kültürü ve Türkçe bakımından Türk televizyon kanallarına ilişkin görüşlerini ortaya koymak amacıyla görüşmeye katılan katılımcılara yöneltilen sorular çerçevesinde elde edilen bulgular, tablolar ve katılımcıların görüşlerinden alıntılar yapılarak sunulmuştur. Araştırmanın bulguları 5 tema altında toplanmaktadır. Aşağıda görüşmeler sonucunda belirlenen 5 temaya yer verilmiştir:

1. Türk televizyon kanallarının Türkçe ve Türk kültürü ile ilişkisi
2. Televizyon aracılığıyla Türk kültürüne ilişkin unsurlarının öğrenilmesi ve yaşatılması
3. Türk televizyon kanallarının ana dili olarak Türkçeye katkısı
4. Çocukların ve gençlerin ana dili gelişiminde Türk televizyon kanallarının katkısı
5. Avrupa’da yaşayan Türklerin Türk televizyon kanallarına ilişkin beklenti ve önerileri

Türk Televizyon Kanallarının Türkçe, Türkiye ve Türk Kültürü ile İlişkisi

Katılımcılara Türkçe, Türkiye ve Türk kültürü ile ilişki kurmada izledikleri televizyon kanallarının etkili olup olmadığı soruldu. Katılımcıların 32’si (%84) izledikleri olumlu yanıt verirken, 6’sı (%16) izledikleri kanalların Türkçe, Türkiye ve Türk kültürü ile ilişki kurmada etkili olmadığı yönünde görüş bildirdi. Verilen yanıtlara ilişkin düşüncelere ait frekans dağılımları şu şekildedir:

Türk televizyon kanallarının Türkçe, Türkiye ve Türk kültürü ile ilişkisi	f
Evet, etkilidir.	32
Çocukların ve gençlerin Türkçe ve Türk kültürü ile ilişki kurmalarını sağlamada etkili	20
Unutulan geleneklerin canlandırılması ve öğrenilmesinde faydalı	12
Türkçe eğitiminin kısıtlı olması nedeniyle Türkçe programlar önemli	11
Türkiye gündemini takip etmek için önemli	9
Türkiye’deki tarihi mekânları tanıtmaları	5
Türlere özgü davranış kalıplarını ve kültürel değerleri yansıtması	3
Hayır, etkili değildir.	6
Kanallardaki öğretici programların azlığı	5
Türkçenin doğru kullanılmaması	3
Hazırlanan programların sanatsal içerikten yoksun olması	2
Türk televizyonlarında şiddetin olağan ve kontrolsüz bir şekilde sunulması	1
Görüşlerin Toplamı	71

Verilen yanıtlar ışığında Türk televizyon kanallarının Türkçe, Türk kültürü ve Türkiye ile ilişki kurmada etkili olduğu yönünde görüş bildiren katılımcılar daha çok Türk kültürünün çocuklar ve gençler tarafından tanınması, Türkçenin kullanılması ve Türkiye’yi takip etmek açısından kanalların önemli olduğunu belirtmektedir. Etkili olmadığı şeklinde yanıt verenler arasında ise Türk televizyon kanallarında hazırlanan programların öğreticilikten yoksun olduğu düşüncesi ağırlıktadır. Bu bulguya ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

“Her akşam ailem ile birlikte Türkiye’yi izliyoruz. Sokakta Türkçe duymak imkânsız. Televizyon sayesinde çocuklar da Türkçe dinliyor, kültürümüzü tanıyor.” G3.

“Televizyonu açtığımda Türkiye ayağıma geliyor. Yapılan programlar sayesinde Türkiye’deki gündemi yakından takip edebiliyorum. Kendi dilimde yayınları takip etmek beni Türkiye’den uzakta hissettiriyor.” G5.

“Kesinlikle hayır. Reyting uğruna yapılan uygunsuz programlar, çoğu da yurtdışındaki programlardan alıntı yapılarak üretilen boş şeyler, gerçek sanatsal bir üretim söz konusu değil.” G7.

Televizyon Aracılığıyla Türk Kültürüne İlişkin Unsurlarının Öğrenilmesi

Katılımcılara Türk kültürüne ilişkin unsurların öğrenilmesi ve yaşatılmasında Türk televizyon kanallarını izlemenin yardımcı olup olmayacağı soruldu. Katılımcıların 30’u (%79) Türk kültürünü oluşturan unsurların öğrenilmesi ve yaşatılmasında Türk televizyon kanallarının olumlu bir etkisi olduğunu düşünürken 8’i (%21), bunun tersi görüş bildirmiştir.

Televizyon kanalları aracılığıyla Türk kültürüne ilişkin unsurların öğrenilmesi	f
Evet, yardımcıdır.	30
Dizilerde yer verilen kız isteme, düğün ve cenaze sahneleri	24
Gezi programları ile Türkiye’nin farklı bölgelerindeki geleneklerin anlatılması	18
Ramazan ayında hazırlanan programlar	9
Dini ve milli bayramlar ile ilgili hazırlanan reklam ve kısa filmler	5
Hayır, yardımcı değildir.	8
Hazırlanan programlarda Türk kültürüne ilişkin unsurlara yeteri kadar yer verilmemesi	8
Niteliksiz yayınların yapılması	8
Türk kültürünün çarpıtılmış bir biçimde sunulması	7
Televizyon programlarının kültürel yozlaşmanın en önemli aracı olması	6
Görüşlerin Toplamı	85

Farklı bir kültürel atmosferin içinde yaşamının kendilerini ister istemez etkilediğini vurgulayan katılımcılar, kendi kültürlerini devam ettirmede en önemli yardımın buldukları ülkelerdeki soydaşları olduğunu düşünmekle birlikte takip ettikleri televizyon kanallarının olumlu etkisinin olduğunu belirtmektedir. Bu bulguya ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

“Bulduğum çevrede çok fazla Türk yok. Bu nedenle bayramların yaklaştığını çoğu zaman izlediğim kanallardan anlıyorum. Türk kanalları benim için ajanda, takvim işlevi görüyor.” G17.

“Özellikle bayramların Türkiye’de nasıl kutlandığını televizyon aracılığı ile takip ediyoruz. Ramazan programlarının bu konuda ayrı bir yeri olduğunu düşünüyorum.” G22.

“Aile içerisinde çocuklarımıza büyüklere saygı ve misafirperverlik gibi değerlerimizi öğretmeye çalışıyoruz ancak hiçbiri çocukların televizyonda görmeleri kadar etkili olmuyor.” G9

“Bu konuda dizilerin çok etkili olduğunu düşünüyorum. Sadece biz Türkler için değil, bunları izleyen yabancılar için de. Örneğin kızım hiç şahit olmadığı kız isteme merasiminin nasıl gerçekleştiğini izlediği dizilerden öğrendi.” G14.

Bunun yanında Türk televizyonlarının Türk kültürüne ilişkin unsurların öğrenilmesi ve yaşatılmasında yardımcı olmadığını düşünenler, kültürel unsurların sunumu noktasında sorunların olduğuna dikkat çekmektedir.

“Televizyonlarda Türk kültürünün yansıtılmasında daha çok ideolojik kaygıların olduğunu düşünüyorum. Yapımcılar ortak değerlerimizi kendi siyasi görüşlerine göre biçimlendirmekte.” G27.

“Özellikle dizilerde töre cinayeti, çocuk yaşta evlilik, çekeşlilik gibi pek çok olumsuz sahneye yer veriliyor. Bunlardan çok kültürümüzün olumlu yanlarına daha çok yer verilmeli.” G26.

Türk Televizyon Kanallarının Ana Dili Olarak Türkçeye Katkısı

Katılımcılara ana dili olarak Türkçenin edinilmesi ve geliştirilmesinde Türk televizyon kanallarının izlemenin katkısı olup olmadığı soruldu. 32’si (%84) Türk televizyon kanallarının ana dili olarak Türkçe anlama ve anlatma becerilerine katkısı olduğunu düşünürken geriye kalan 6 (%16) katılımcı bu konuda olumsuz görüş belirtmiştir.

Türk televizyon kanallarının ana dili olarak Türkçeye katkısı	f
Evet, katkısı vardır.	32
Türkçenin hayatın akışı içinde yer bulmasında önemli	22
Gündelik hayatta kullanılan Türkçenin unutulmaması açısından faydalı	20
Türkçe kelimelerin öğrenilmesi ve hatırlanmasında yardımcı	17
Türkçe dinleme açısından faydalı	6
İstanbul Türkçesinin öğrenilmesinde önemli	3
Hayır, katkısı yoktur.	6
Hazırlanan programlar kalitesiz	6
Kullanılan dil çok basit	4
Kullanılan dilin Türkçeye ait söyleyiş kurallarına aykırı	2
Çok fazla argoya yer verilmesi	1
Görüşlerin Toplamı	81

Türk televizyon kanallarının Türkçeye katkısı olduğunu düşünen katılımcıların büyük bir kısmı Türkçe dinleme ve günlük yaşamlarında Türkçenin kendine yer açması bakımından önemli olduğunu düşünmektedir. Bu bulguya ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

“Yıllardır Türkiye dışında yaşıyorum. Artık buralı olduk ve geri dönmeyi düşünmüyorum. Hâliyle Almanca okumam, yazmam Türkçeden daha iyi. Bunun dışında öyle zamanlar oluyor ki günlerce Türkçe bir kelime dahi duymuyorum, konuşmuyorum. Türkçe zihnimin bir köşesine itiliyormuş gibi oluyor. Türkçe kanalları açtığımda yanımda Türkçe konuşan biri olmasa da bir şekilde Türkçe duyuyorum.” G22.

“Kesinlikle sağladığına inanıyorum çevremizde çok Türk bulunmadığından belirli bir zaman sonra kullandığımız Türkçe de daha zor anlatımı olan bir dil hâlini alıyor. Bir dilekçe yazarken saatlerce düşündüğümüz bile oluyor. Türk kanallarını izledikçe unuttuğumuz şeyleri yeniden hatırlıyoruz. Ancak dizilerden çok haberlerin, belgesellerin ve yarışma programlarının yardımcı olacağına inanıyorum.” G21.

“Katkı sağlıyor. Yaşamımızda kullandığımız dil çok basit ve sadece günlük işler için ama televizyonlar, hemen her konuda yayın yapıyor ve bizim yeni kelime ve kavramları öğrenmemizi sağlıyor.” G19.

“Hayır, aksine daha da geriye götürüyor. Televizyonlardaki programların yüzeyselliği Türkçeye de yansıyor. Aynı şeyler tekrar edilip duruluyor. Televizyona çıkan gençlerin diksiyonu oldukça bozuk ve çok fazla argoya yer veriliyor. Özellikle bu durum yayınlanan dizilerde daha da belirgin.” G30.

“Hayır, sağlamıyor. Genelde izlediğim spor kanallarında kullanılan Türkçe ancak günlük yaşamda kullanılan sözcüklerin bir derlemesi şeklinde.” G18.

Çocukların ve Gençlerin Ana Dili Gelişiminde Türk Televizyon Kanallarının Katkısı

Katılımcılara Türk televizyon kanallarının çocukların ve gençlerin ana dillerini edinmelerine ve geliştirmelerine katkısı olup olmadığı soruldu. 29'u (%76) yurt dışında yaşayan çocukların ve gençlerin ana dili edinimlerinde ve gelişimlerinde Türk televizyon kanallarının olumlu etkisi olduğu yönünde görüş bildirirken, 9'u (%24) aksi görüş bildirmiştir.

Çocukların ve gençlerin ana dili gelişiminde Türk televizyon kanallarının katkısı	f
Evet, katkısı vardır.	29
Çocukların Türk dilini tanımaları bakımından faydalı	27
Türkçe yayın yapan çocuk kanallarının rolü yadsınamaz	12
Çocukların ve gençlerin Türkçe iletişim kurma becerilerini geliştirmekte önemli	9
Karma evliliklerde çocukların Türkçe öğrenmelerinde faydalı	5
Çocukların sözcük dağarcığının zenginleşmesi için önemli	3
Çocuk ve gençlerin atasözü ve deyimleri öğrenmesi bakımından faydalı	1
Yurt dışında doğmuş çocuklar için bir tür okul görevinde	1
Hayır, katkısı yoktur.	9
Ana dilinin geliştirilmesinde sadece televizyon izlemek yetersiz	8
Yayınlanan programlar Türkçe açısından yetersiz	8
Televizyonun sadece belirli duyulara hitap etmesi	4
Çocuklar ve gençler Türk televizyon kanallarına karşı ilgisiz	2
Buldukları ülkenin dilini öğrenmek daha önemli	1
Görüşlerin Toplamı	81

Verilen yanıtlara bakıldığında katılımcılar, televizyonun tanıtıcı etkisi nedeniyle çocuk ve gençlerin Türkçeyi tanımalarında önemli bir rol oynadığını düşünmektedir. Bunun yanında Türkçe yayın yapan çocuk kanallarının da küçük yaş gruplarının ana dillerini tanımalarında faydalı olduğu belirtilmiştir. Türk televizyon kanallarının bu konuda katkısı olmadığını düşünenler ise televizyonun dil gelişiminde yetersiz kaldığını belirtmektedir.

“Dilin en iyi yaşanarak öğrenildiğini düşünüyorum. O yüzden televizyonların katkısının çok fazla olduğuna inanmamaktayım. Ancak şu an yaşadığım yer gibi Türk nüfusunun az olduğu, Türkçe konuşmanın nadir olduğu durumlarda, televizyonun katkısı normalden daha fazladır.” G19.

“Hiç Türkçe bilmeyen çocuklarım Türk çocuk kanalları sayesinde dillerini geliştirdiler. Türk çocuk kanalları gerek sözcük hazinesi, gerekse cümle yapıları açısından çok yardımcı oldu.” G35.

“Kesinlikle katılıyorum. Özellikle yabancı ülke vatandaşları ile evli olan ve çalışan Türklerin çocukları ile geçirdikleri zaman kısıtlı. Çocuk anneden de Türkçe öğrenemediği için televizyon en uygun araç.” G33.

“Dil öğrenmek için sistemli bir eğitim almak şart. Çocuklar okula gitmeden Türkçeyi tam olarak öğrenmesi imkânsız ama en azından kendi ana dillerini tanımaları için yararlı.” G32.

“Programlarda ciddi bir Türkçe sorunu var. Dilin kullanımı basit ve yanlışlarla dolu. Bunları izleyen çocukların dil seviyeleri de ister istemez düşüyor.” G30.

“Yabancı kanallarda daha kaliteli programlar varken gençler Türk kanallarına pek bakmıyor. Zaten Türk kanalları buradaki yaşantımızla alakasız.”G18.

“Televizyonun okuma ve yazma için yetersiz olduğunu düşünüyorum. Sadece dinlemeye yönelik bir araç. Bu nedenle Türkçeye katkısı çok sınırlı.”G9.

Avrupa’da Yaşayan Türklerin Türk Televizyon Kanallarına İlişkin Beklentileri ve Önerileri

Katılımcılara, Türk televizyon kanallarına ve bunların yaptığı yayınlara ilişkin beklentileri ve önerileri soruldu. Verilen yanıtların ışığında kanalların daha nitelikli yayınlar yapması ve eğitici programlara yer vermesi konusunun ağırlık kazandığı söylenebilir.

Türk televizyon kanallarına ilişkin beklentiler ve öneriler	f
Okullarda verilen eğitimi destekleyici Türkçe programlar hazırlanmalı	14
Yaş gruplarına uygun programlar yapılmalı	13
Çocuk ve gençlere yönelik programlar artırılmalı ve çeşitlendirilmeli	11
Konusunu tarihten alan dizilere daha çok yer verilmeli	8
Yayımlar dizi, maç ve haber üçgeninden kurtarılmalı	6
Yaşanılan ülke merkezli Türkçe programlar hazırlanmalı	3
Türkçe ve Avrupa dillerinde iki dilli yayınlar yapılmalı	2
Türkçe film ve diziler Türkçe altyazı ile yayınlanmalı	1
Görüşlerin Toplamı	58

Bunun yanında konusunu tarihten alan dizilere yer verilmesi ve programların çeşitlendirilmesi de bazı katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Bu bulguya ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

“Televizyon denildiğinde yurt dışında yaşayan Türklerin büyük bir kitlesi bunu dizi ve maç programları olarak algılıyor, bence dizide olacaksa öğretici olmalı oynanan bölgedeki dizinin kültürünü insanların yaşam tarzlarını hatta yediklerine içtiklerini bile tanıtmalı.” G19.

“Türkiye’den gelmiş olsak da artık burada yaşıyoruz. Elbette Türkiye ile bağlarımız var. Ancak bizim için Türk kültürünün yanında bulunduğumuz

ülkenin değerlerini de tanımak. Bence gençler için yaşadıkları ülkeleri tanıtan Türkçe programlar onların ilgisini daha çok çekecektir.” G15.

“Televizyondaki Türkçeyi büyük oranda anlıyoruz ancak bu sadece kulağa hitap ediyor. Eğer yayınlara Türkçe altyazı da eklenirse konuştuğumuz Türkçenin nasıl yazıldığı ile daha çok işimize yarayacak. Çünkü Türkçe yazmak ve okumak bazen zor olabiliyor.” G34.

SONUÇ

Katılımcıların Türk televizyon kanalları ve Türkçe hakkındaki görüşleri ışığında Avrupa’da yaşayan Türkler için Türkçe, Türk kültürü ve Türkiye’yi tanımak ve bunlarla bağlarını sürdürmek için televizyon etkili bir araç olduğu söylenebilir. Bunun yanında katılımcılar, yayınlar ve hazırlanan programları yüzeysel bulmakla birlikte yayınların çeşitlendirilmesi ve farklı ilgilere yönelik programların hazırlanmasının daha yararlı olacağı düşünülmektedir.

Televizyon kanalları Türkçenin az kullanıldığı ortamlarda Türkçenin kendine yer bulması açısından yardımcı bir araç olarak görülmektedir. Bu nedenle çocuk kanalları erken yaş gruplarının ana dili olarak Türkçe öğrenmelerine ve geliştirmelerine yardımcı olacak şekilde yayınlarda evrensel ve kültürel değerlerin sunulması, Türkçenin sevdirmesine çalışmalıdır.

Katılımcılar, yayınlarda Türkçenin kullanımını standart Türkçeden uzak ve özensiz bulmaktadır. Bu nedenle sunucuların dil hassasiyetine sahip, eğitilmiş kişiler olmasına dikkat edilmeli, yapımcıların dil konusuna dikkatli bir şekilde yaklaşması sağlanmalıdır. Ayrıca Türkçe programların bir kısmının (özellikle diziler ve haberler) altyazılı olarak yayınlanması Türkçenin hitap ettiği beceri alanlarını çeşitlendirmede faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

AKPINAR, B. (2004). “Konuşulan, Otantik Bir Dil Kaynağı Olarak Televizyon Reklamlarının, Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılması”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, S:38.

BAŞKAN, Ö. (2006). *Yabancı Dil Öğretimi İlkeler ve Çözümler*, Multilingual Yayınları: İstanbul.

BEDİRHAN, Y. (2009). “Avrupa Birliği Ülkelerinde Yaşayan Türk Çocuklarının Kültürel Uyum Sorunları ve Çözüm Önerileri”. *Akademik Bakış*, S:16.

BELET, Ş. D. (2009). “İki Dilli Türk Öğrencilerin Ana Dili Türkçeyi Öğrenme Durumlarına İlişkin Öğrenci, Veli ve Öğretmen Görüşleri”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S:21.

BÜYÜKBAKKAL, C. I. (2011). “Günümüzde Türkiye’deki televizyon yayıncılığının genel görünümü”, *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, S:3(10).

BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., KILIÇ-ÇAKMAK, E., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş. ve DEMİREL, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Yayınları: Ankara.

HALM, D. ve SAUER, M. (2006). Avrupa’daki Türk Medyası. <http://www.konrad.org.tr/Medya%20Mercek/04halm.pdf>, Erişim Tarihi: 22.09.2015

KAYA, İ. (2008). “Avrupalı Türkler: Misafir İşçilikten Avrupa Vatandaşlığına”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, S:19.

RTÜK, (2007). Almanya’da Yaşayan Türklerin Televizyon İzleme Eğilimleri Kamuoyu Araştırması. www.medyaokuryazarligi.org.tr/arastirmalar/almanyadaki_turklerin_tv_aliskanliklari.pdf Erişim tarihi: 22.09.2015

TÜRNÜKLÜ, A. (2000). “Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılacak nitel bir araştırma tekniği: görüşme”, *Eğitim Yönetimi*, S:6(25).

YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2011). *Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık: Ankara.